

Ekologisk kompensation ur ett miljötiskt perspektiv

Mikael Karlsson, docent miljövetenskap
Klimatledarskap, Uppsala universitet

- Är det okej att avverka en 400-årig ek om det kompenseras med ett reservat där en ekskog anläggs med 400 träd?
- Får grönytan intill en skola bebyggas om dubbelt så stor yta värnas en halv kilometer bort?
- Bör alla naturvärden kunna få bytas i tid och rum?

Etik – några grundbegrepp

- Att skilja på "är" och "bör"

Vetenskapen kan inte säga vad som bör ske

- Vilka typer av värden finns det?

- instrumentella värden
- inneboende värden

Vad tycker du själv – är andra arter enbart våra instrument?

- Vad har värde?

- antropocentrisk syn
- biocentrisk syn
- ekocentrisk syn

- Etiska teorier

- pliktetik (staket)
- konsekvensetik (väg)
- dygdetik (kompass)

Är konsekvenser alltings enarådande måttstock?

1. "EK är fel eftersom det kränker naturens inneboende värden"

- Invändning: När naturen reduceras till mätbara bytbara enheter kränks naturens inneboende värden, naturen blir enbart ett medel och inte ett mål i sig.

- Kritik riktas särskilt mot prislappar på naturen, dvs ekonomiska transaktioner; naturvärden bör inte alls handlas med

- Pliktetiskt icke-antropocentriskt argument

- Men: Pris på naturen kan vara effektivt; även om värdet är svårt monetarisera ger en prislapp bättre skydd än inget alls

- Konsekvensetiskt argument som gör skadelindringshierarkin viktig

2. "EK är fel eftersom människan inte kan återskapa eller kompensera förlorad natur"

- Invärdning: En utdöd art, ett förlorat landskap eller ursprunglighet kan aldrig ersättas; förluster av många andra naturvärden är mycket svåra att ersätta
- Pliktiskt icke-antropocentriskt argument

Men: kompensationen syftar inte till fullt återskapande, utan till att så långt som möjligt kompensera för värdeförluster, särskilt när sådana är oundvikliga

- Konsekvensetiskt argument; fokus på *in-kind* och *in-situ* samt på *no-go-areas*; eventuellt kan *out-of-kind* och *ex-situ* vara minst lika bra

3. "Människan har för liten kunskap för att kunna göra rättvisande byten"

- Invärdning: EK förutsätter kunskap om värden som förloras vid ingrepp och hur dessa kan ersättas, men naturens komplexitet sätter käppar i hjulet; de värdeförluster som uppstår ger skäl att avstå från EK som styrmedel
- Pliktiskt icke-antropocentriskt argument

Men: Att inte göra något alls, dvs exploatera utan EK ger också skador, så därför är EK bra

- Konsekvensetiskt argument (antropocentriskt eller ej), leder till användning av t.ex. "säkerhetsmarginaler" (multipliers)

4. "EK motverkar dygdiga (anständiga) attityder till naturen"

- Invärdning: EK gör att människor ser naturen som handelsvara, vilket motverkar anständiga förhållningssätt och vårdande attityder gentemot naturen; risk att bilden skapas att det inte är fel i sig att skada naturen
- Dygdiskt argument (antropocentriskt eller icke-antropocentriskt)

Men: EK kan ge ökad kunskap och pressa fram medvetenhet hos exploitörer om skador, vilket kan stärka miljöfrågornas roll i planeringsprocessen

- Konsekvensetiskt argument (antropocentriskt eller icke-antropocentriskt); men kanske svårt om marknader uppstår där naturen osynliggörs

5. "EK Ekologisk kompensation skapar sociala orättvisor i tid och rum"

- Invärdning: EK skapar vinnare och förlorare, geografiskt och över tid, och kan därmed förstärka existerande ojämlikheter och ge negativ inverkan på välfärden
- Främst konsekvensetiskt antropocentrisk grund

Men: Med tillräcklig kompensation kan total övernnytta skapas och fördelas "rättvist"

- Konsekvensetiskt antropocentriskt argument, leder till bl.a. användning av multiplikatorer

Slutsatser

- Vissa invändningar är principiella, andra är betingade av situationen, men ofta framförs de etiska argumenten implicit
- Utilitaristiska, deontologiska och dygdetiska invändningar
- Särskilt "kommodifiering" anses etiskt problematisk
- Det finns tydliga motargument
- Invändningarna kan ibland hanteras – om de uppfattas rätt och diskuteras ordentligt – men lagstiftning kan behövas
- Utan etisk granskning riskerar incitamenten att inte värna om det som verkligen har betydelse

Invändning	Rekommendationer
Violates nature's intrinsic value	- Aims should be explicitly expressed in law and policy. - Any specific situations when offsetting may not be used at all should be stated in law.
Losses of nature cannot be compensated for by human interventions	- The potential use of flexibilities (in type, space and time) should be governed by policies. - Any associated restrictions, e.g. in terms of no go areas, should be stated in law.
Too little is known to make adequate trades	- The use of multipliers, for precautionary purposes, should be promoted by policies. - Any limitations due to uncertainty and high complexity should first hand be legislated.
Offsetting impedes virtuous dispositions towards nature	- The value of biodiversity should be broadly promoted, including in educational policies. - Impact on attitudes of potential habitat banking needs to be included in impact assessments of such systems.
Offsetting has negative justice implications	- The use of multipliers, for socioeconomic reasons, should be promoted by policies when relevant. - Policies should promote public participation in decision-making processes, in cases of high societal relevance.

Invändning	Frågor för praktiker att ställa
Violates nature's intrinsic value	- Are there case specific aspects that need to be particularly considered, such as unique biodiversity values that need to be fully respected?
Losses of nature cannot be compensated for by human interventions	- How can offsetting be designed in order to prevent or limit any negative impact on biodiversity and socioeconomic parameters?
Too little is known to make adequate trades	- Can the case-specific knowledge be improved, and can incremental steps and the use of multipliers reduce uncertainty?
Offsetting impedes virtuous dispositions towards nature	- How can learning among developers and the public be promoted in specific cases of offsetting, and how can attitudes over time be measured?
Offsetting has negative justice implications	- How can negative social implications be assessed, prevented and managed, including by opening for participation and by using multipliers?

